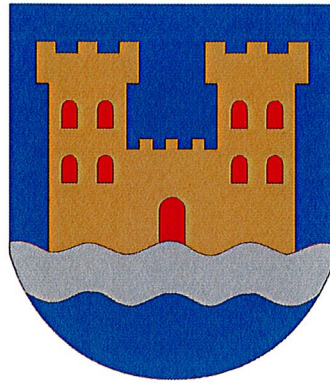

KAJAANIN KAUPUNKI

ARVIOINTIKERTOMUS

2017

Tarkastuslautakunta 17.5.2018

Sisällysluettelo

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA.....	3
1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano.....	3
1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta	3
1.3 Tilintarkastus.....	4
2 ARVIO ASETETTUJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA VUONNA 2017	5
2.1 Strategian toimeenpano ja toteuttaminen.....	5
2.2 Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	6
2.3 Investoinnit	6
2.4 Konsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen.....	7
2.4.1 Liikelaitokset	7
2.4.2 Tytäryhtiöt	8
3 MUUT TOIMINNAN JA TALouden ARVIOINNIT	9
3.1. Talous.....	9
3.2 Henkilöstö	11
3.3 Tarkastuslautakunnan valitsemien painopistealueiden arviointi	12
Konsernihallinto	12
Kaukametsän opisto.....	13
Kainuun museo	14
Taidemuseo.....	15
Kunnallistekniikka ja liikunta – tulosalue	15
Kajaanin Vesi – liikelaitos.....	16
Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari.....	17
Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy	17
4 MUUT HAVAINNOT	18
5 TIIVISTELMÄ PÄÄTELMISTÄ JA SUOSITUKSISTA.....	20
Kiitokset	21
Liite 1 AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA	22

1 TARKASTUSLAUTAKUNTA

1.1 Tarkastuslautakunnan kokoonpano

Tarkastuslautakuntaan on valittu toimikaudeksi 2017–2021:

varsinaiset jäsenet

Toppinen Ari, puheenjohtaja
Arffman Pasi, varapuheenjohtaja
Klemetti Kyösti
Kyllönen Sari
Törrö Leena

henkilökohtaiset varajäsenet

Leppänen Akseli
Romppainen Mikko
Lesonen Jouni
Mikkonen Ritva
Tartia-Jalonen Aila

Lautakunnan sihteerinä on toiminut hallintosuunnittelija Taina Juntunen.

1.2 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunta on pitänyt kertomusvuonna 2017 yksitoista kokousta ja käsitellyt 71 asiaa (uusi lautakunta kokoontui syksyllä 2017 kolme kertaa). Kokouksissa on tavattu toimialojen johtavia viranhaltijoita sekä käsitelty tilintarkastajan raportointia ja arviointikohteita. Lisäksi lautakunta on kokoontunut neljä kertaa vuonna 2018 arviointikertomuksen laadintaa varten. Lautakunnan jäsenet ovat osallistuneet kahden tarkastuslautakunnille tarkoitettuun ulkopuoliseen koulutukseen. Lautakunta on tehnyt tutustumiskäynnin kaupungin konevarikolle ja Kajaanin ammattikorkeakoulun VR¹ - ja robottilaboratorioihin/Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy:öön vuotta 2017 koskevan työsuunnitelmansa mukaisesti.

Kajaanin kaupungin ja sen tytäryhtiöiden vuosien 2017–2020 talouden ja hallinnon tarkastuspalveluita koskeva kaupunginvaltuuston päätös tehtiin kaupunginvaltuustossa 13.2.2017. Lautakunta valmisti ensimmäistä kertaa kuntalain mukaisen sidonnaisuusrekisterin pitämistä koskevan asian ja vei sidonnaisuusrekisterin tiedoksi kaupunginvaltuustolle 25.9.2017.

Arvioinnin painopistealueiksi on tarkastuslautakunnan hyväksymän työsuunnitelman mukaisesti valittu kaupunginhallitus –tulosalue, kulttuurilaitoksista Kaukametsän opisto, Kainuun museo sekä taidemuseo, kunnallistekniikka ja liikunta –tulosalue (eri-

¹ VR, virtual reality

tyisesti katujen kunnossapito), liikelaitoksista Kajaanin Vesi, tytäryhtiöistä Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari ja Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy.

Arviointikertomuksessa vältetään tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa esitettyjen asioiden tarpeetonta toistamista ja keskitytään niissä olevien merkittävimpien poikkeamien arviointiin.

Tarkastuslautakunnan jäsen Sari Kyllönen ei ole osallistunut alkuvuoden (1.1–5.6.2017) arviointiin ja arviointikertomuksen laadintaan, eikä niiden asioiden arviointiin/arviointikertomuksen laadintaan, joista on päätetty/käsitelty vanhan kaupunginhallituksen aikana. Kyllönen on ollut kaupunginhallituksen jäsen kaudella 2013–5/2017. Hän on toiminut myös työllisyystyöryhmän puheenjohtajana tuona aikana, eikä ole osallistunut kyseessä olevan työryhmän toiminnan arviointiin. Lautakunnan muut jäsenet eivät ole osallistuneet seuraavien liikelaitosten arviointiin: Leena Törrö (Vimpelinlaakson kehittämisliikelaitoksen johtokunnan jäsen 2013–13.6.2017) ja Kyösti Klemetti (Kajaanin Mamselli – liikelaitoksen johtokunnan puheenjohtaja 2013–13.6.2017) sekä Pasi Arffman (Kajaanin Mamselli – liikelaitoksen johtokunnan jäsen 2013–13.6.2017).

1.3 Tilintarkastus

Kaupunginvaltuusto on 13.2.2017, § 4, valinnut Kajaanin kaupungin vuosien 2017–2020 hallinnon ja talouden sekä kaupungin tytäryhtiöiden tilintarkastuksen suorittajaksi JHTT-yhteisö KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n. Vastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Antti Kääriäinen ja hänen varahenkilönään on ollut JHT, KHT Katri Hokkanen. Tilintarkastuksen laajuus on sopimuksen mukaisesti seuraava: kaupunki 65 pv/vuosi, EU-hankkeet 3 pv ja tytäryhtiöiden tarkastus 55 pv. Lisäksi Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy:n hanketarkastukseen on varattu 10 päivää. Tilintarkastajat ovat raportoineet havainnoistaan tarkastuslautakunnalle tarkastusvuoden aikana kolme kertaa.

2 ARVIO ASETETTUIJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISESTA VUONNA 2017

2.1 Strategian toimeenpano ja toteuttaminen

Kajaanin kaupunki on asettanut strategisiksi päämääriksi vuonna 2018 olla kasvu-keskus sekä hyvinvointia lisäävän kaupunkilaisten sujuvan arjen. Väestön- ja työpaikkojen kehitys ovat keskeisimpinä indikaattoreina. Väestömäärä ja -rakenne ovat jatkaneet kehitystä huonompaan suuntaan. Syntyvyys jatkaa laskuaan, kuolleisuus nousee ja nettomaassamuuttoa ei ole saatu positiiviseksi. Kajaanissa on pieni yrityskanta verrattuna vertailukuntiin, mutta vuonna 2017 uusien yritysten nettomäärä lisääntyi kuitenkin 33 kappaletta. Osaavan työvoiman saannin tukemisessa Kajaanin ammatti- korkeakoulu sekä Kainuun ammattiopisto ovat yltäneet pääosin strategiaan tavoitteisiin.

Mittareiden mukaan strateginen päämäärä ei ole toteutunut kuntalaisten hyvinvoinnissa. Positiivista on, että varhaisnuorten tupakointi, humala- ja huumekekeilut ovat vähentyneet. Huoli kiinnittyy kuitenkin Kainuun ammattiopiston edellä mainittujen mittareiden heikentymiseen.

Lautakunta toteaa, että keskeisiltä osiltaan strategian toteuttamisessa ei ole onnistuttu. Erityisesti tulisi olla huolissaan nuorten työikäisten negatiivisesta maassamuutosta. Yritysten toimintaedellytysten parantamiseen olisi edelleen kiinnitettävä huomiota. Lisäksi lautakunnan mielestä pitäisi panostaa yhä enemmän ammattiin opiskelevien terveyskasvatukseen ja päiheteettömyyteen.

2.2 Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Toimiala	Arviointi merkittävimmistä poikkeamista	Riskien toteutuminen
Konsernihallinto	ks. kohta 3.3	ks. 3.3
Sivistystoimiala	Ei merkittäviä poikkeamia	
Ympäristötekkinen toimiala	Ei merkittäviä poikkeamia	Henkilöstöön liittyvät riskit/siirtyminen yksityiselle sektorille, ovat toteutuneet
Pelastuslaitos	Ei merkittäviä poikkeamia	
Vuolijoen aluelautakunta	Toiminta käynnistynyt, ei poikkeamia	

2.3 Investoinnit

Talonrakennusinvestointien toteutuminen oli vuonna 2017 yhteensä 8.053.000 € (suurimmat Lehtikankaan monitoimitalon valmistuminen ja Nakertajan koulun laajennus).

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden investointien toteutuminen oli vuonna 2017 yhteensä 3.850.000 €. Purolan, Puistolän ja Kätön alueiden asuntokatuja peruskorjattiin ja Pohjois-Kätön alueelle rakennettiin katu- ja kunnallistekniikan verkkoa 35 uudelle omakotitalotontille.

Irtaimistoinvestointeihin käytettiin yhteen 2,8 miljoonaan euroa; suurimmat niistä olivat Lehtikankaan monitoimitalon kalustamiseen käytetty 1,7 milj. euroa, kaupunginhallitus – toimialan 0,6 milj. euroa, josta Kajaste-hankkeeseen käytettiin 524 000 euroa sekä pelastustoimen 0,4 milj. euroa.

Eräiden investointien toteumat vuosina 2014–2017:

Suurimmat investoinnit 1000 €	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	Yhteensä
Lehtikankaan monitoimitalo	– 546	– 6 982	– 13 115	– 4 363	
Tulot		637	1 187		
Netto	– 546	– 6 345	– 11 928	– 4 363	– 23 182
Kajaste-hanke	-	-	– 2 644	– 524	– 3 168
Nakertajan koulu	– 43	– 226	– 1 084	– 1 092	– 2 445

Hauhola-Lehtikangas – monitoimitalon rakentamiseen jouduttiin vuonna 2017 siirtämään 1,1 milj. euroa muista kohteista, mutta varsinaista määrärahan lisäystä oli 0,1 milj. euroa. Kustannusten poikkeaminen alkuperäisestä arviosta johtui pääasiallisesti rakennuttajan kustannuksista sekä lisä- ja muutostöistä.

Peruskaupungin investointimenot 15,5 milj. euroa alittavat talousarvion 0,5 milj. eurolla. Rahoitusosuuksia kertyi 0,2 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa oli varauduttu. Investointimenot toteutuivat nettona 0,7 milj. euroa alle talousarvion, eli toteuma oli yhteensä 15,3 milj. euroa.

Kajaste-hankkeelle myönnettiin lisämäärärahaa 100 000 euroa (Kv 25.9.2017). SAP HCM-henkilöstöhallinnon osiosta jouduttiin luopumaan, ja sen johdosta on tehty 0,6 milj. euron alaskirjaus tilinpäätöksessä 2017.

2.4 Konsernille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

2.4.1 Liikelaitokset

Liikelaitos	Tavoitteiden toteutuminen	Riskit
Koulutusliikelaitos	peruspääoman korko tuloutettu, tilikausi ylijäämäinen (1 790 846,39 €)	riskit eivät toteutuneet; digitalisaatio-ohjelmaan /digiloikkaan liittyneet riskit on osittain vältetty (toimintakulttuurin muutos vaatii oppimismateriaalin ja oppimisympäristön uudistamista)
Kaupunginteatteri	peruspääoman korko tuloutettu; tilikauden ylijäämä toteutui	tilakysymykseen liittyvät riskit: peruskorjaaminen jatkuu; valmisteluryhmä jatkaa investoinnin suunnittelua; toimintaan liittyvä rahoitusriski, valtion tuki väheni

Kajaanin Mamselli	peruspääoman korko tuloutettu; tilikauden ylijäämä toteutui	liikeriskit toteutuivat jossain määrin, samoin tuoteriskit 4 kpl (erityisruokavaliot); muut riskit eivät toteutuneet
Kajaanin Vesi	ks. tarkemmin kohta 3.3	
Vimpelinlaakson kehittämisliikelaitos	peruspääoman korkona on tuloutettu kaupungille 6 719,63 € suunnitelman mukaisesti Oppi 2 – rakennus purettiin suunnitellusti, liikelaitoksen alijäämä -156 842 €	korjausvelkaa pidetään hallinnassa tehtyjen investointien sekä huonokuntoisten tilojen vähentämisen avulla korkoriski ei ole realisoitunut; tyhjästä tiloista aiheutuu taloudellista tappiota

2.4.2 Tytäryhtiöt

Yhtiö	Tavoitteiden toteutuminen	Riskit
Kajaanin Elokvakeskus Oy	vuokrausaste 95 %, tavoite 100 % ei toteutunut; lainan korko kaupungille suoritettu	elokuватеatteritoimintaan liittyvä riski ei toteutunut
Kajaanin Teknologiakeskus Oy	vuokrausaste 92,2 %, tavoite n. 95 % ei toteutunut	vuokrausasteen aleneminen on edelleen riski
Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari	ks. kohta 3.3	käyttöasteen aleneminen on edelleen riski
Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy	ks. kohta 3.3	uhkana rahoitukseen liittyvät riskit
Kiinteistö Oy Lohtajan Palvelukeskus	ei sitovia tavoitteita	vastikerästit
Loiste Oy	rahoittajien asettamat kovenantit (=rahoitusehdot) täytetty ja korkotuotto omistajille varmistettu; liikevoitto 11,0 M€ (tavoite 11,7); voitto ennen veroja 2,2 M€ (tavoite 2,6) jäivät hieman tavoitteesta	sähkön myynnin ja tuotannon sekä rahoituksen riskienhallinta onnistui; sääolosuhteisiin liittyvät riskit toteutuivat Loiste Sähköverkko Oy:n alueella (korjauskustannuksia, vakiokorvauksia)
Loiste Lämpö Oy	tavoite toteutui (osinko 2 M€)	ei merkittäviä vahinkoja, öljyn käyttö Kainuun Voiman tuotannossa on lisännyt kustannuksia
Edukai Oy	ei sitovia tavoitteita	riskit eivät toteutuneet

3 MUUT TOIMINNAN JA TALOUDEN ARVIOINNIT

3.1. Talous

Kajaanin kaupungin **toimintatuotot** ovat vähentyneet 334 000 euroa vuoteen 2016 verrattuna. Toimintatuottojen talousarviototeuma oli 99 %.

Myyntituotot ovat vähentyneet 254 000 euroa edelliseen vuoteen nähden; muutokset johtuvat pakolaisten valtionkorvauksista ja muista yhteistoimintakorvauksista kunnilta.

Maksutuotot ovat vähentyneet 519 000 euroa. Suurimmat muutokset johtuvat luku-kausimaksuista ja rakennusvalvonnan maksuista.

Tuet ja avustukset ovat vähentyneet 138 000 euroa vuoteen 2016 verrattuna. Työllistämistuen korvaukset ovat edellisvuoden tasolla. Muut toimintatuotot ovat kasvaneet 577 000 euroa, ja kasvun selityksenä ovat olennaisena eränä vuokratuotot.

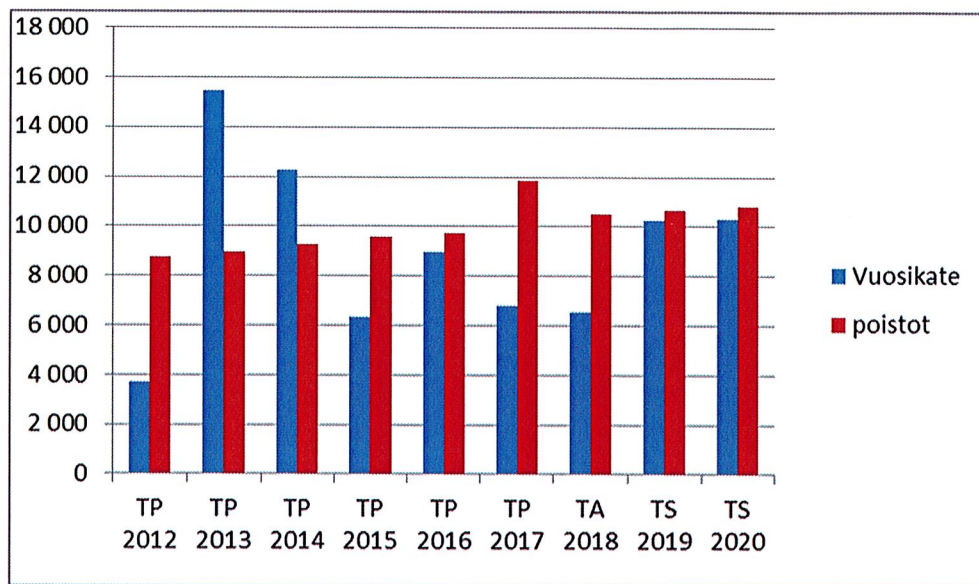
Verotulokertymä oli 139 milj. euroa, mikä on 1,5 milj. euroa edellistä vuotta enemmän (1,1 %). **Valtionosuudet** olivat 74 milj. euroa, mikä on 385 000 euroa enemmän kuin talousarviossa oli arvioitu ja edelliseen vuoteen verrattuna 1,0 milj. euroa suuremmat.

Toimintakulut olivat 251 milj. euroa. Toimintakulut toteutuivat 1,5 milj. euroa talousarviota pienempinä, mutta 2,0 milj. euroa suurempina kuin vuonna 2016. Toimintakulujen kasvu oli 0,8 % edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilöstökulut olivat 4,9 % edellisvuotta pienemmät. Palveluiden ostot olivat 157 milj. euroa ollen lähes samaa tasoa kuin edellisenä tilikautena. Talousarvioon nähden palveluiden ostot ylittyivät 1,0 milj. eurolla. Suurimmat ylitykset kohdistuivat muun muassa rakentamis- ja kunnossapitopalveluihin ja siivouspalveluihin.

Toimintakate on -211 milj. euroa, mikä on noin 3,0 milj. euroa eli -1,5 % pienempi kuin vuonna 2016. Toimintakate toteutui 867 000 euroa talousarviota parempana. Käyttötalouden sitovuustaso on toimintakate/toimiala/netto. Suurin ylitys on hallinnon tukipalvelut – tulosalueella, jossa ylitys oli 794 000 euroa. Kuntayhtymät – tulosalueella ylitystä oli 415 000 euroa ja keskushallinto – tulosalueella 337 000 euroa. Muilla toimialoilla ei ollut merkittäviä poikkeamia.

Vuosikate 6,8 milj. euroa on noin 2,1 milj. euroa pienempi kuin edellisenä vuonna. Vuosikate toteutui 1,3 milj. euroa talousarviota suurempana (talousarviototeuma 124 %). Rahoitustuotot ja –kulut olivat 462 000 euroa talousarviota pienemmät.

Peruskaupungin vuosikate ja poistot v. 2012–2017 sekä arvio v. 2018–2020:

Peruskaupungin vuosikate 6,8 milj. euroa alittaa suunnitelman mukaiset poistot 5,1 milj. eurolla. Tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen.

Seuraavassa taulukossa on esitetty kaupunkikonsernin lainamäärien kehitys ja tunnuslukuja vuosina 2013–2017:

Tunnusluku	2013	2014	2015	2016	2017	kehitys
KAUPUNKI + LIIKELAITOKSET:						
1 000 €						
lainakanta, milj. €	82,0	73,0	83,0	110,0	119	↗
lainat, €/asukas	2 175	1 933	2 198	2 942	3 187	↗
omavaraisuusaste, %	68,6	69,0	66,2	61,4	59,9	↘
KAUPUNKIKONSERNI:						
1 000 €						

lainat, milj. €	311,1	306,0	305,8	327,0	336,0	↗
konsernilainat, €/as	8 214	8 098	8 128	8 717	9 021	↗
omavaraisuusaste, %	32,9	34,1	32,4	32,5	32,3	↘
suhteellinen velkaantuneisuus, %	89,5	71,8	80,5	86,1	90,6	↗
Asukasluku	37 878	37 791	37 622	37 521	37 249	↘
Tuloveroprosentti	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	→

Peruskaupungin tulos on 5,1 milj. euroa alijäämäinen. Tilikauden alijäämäksi muodostuu 3,5 milj. euroa tilinpäätössiirtojen jälkeen. Verotulojen tasauksella on suuri merkitys Kajaanin kaupungille.

Kajaanin kaupungilla ei ole kattamatonta alijäämää, mutta tilikauden alijäämäksi peruskaupungin ja liikelaitosten osalta muodostui -981 000 €, joka on ehdotettu siirrettäväksi edellisten tilikausien yli-/alijäämätileille.

Kaupungin ja liikelaitosten talouden tunnusluvut ovat heikentyneet useana vuonna: vuosikate, omavaraisuusaste ja suhteellinen velkaantuneisuus.

Lautakunta toteaa, että tilinpäätöksessä on esitetty valtuuston hyväksymien sitovien erien toteumia. Poikkeamaselityksiin eri toimialoilla ja eri osioiden välillä tulee kiinnittää jatkossa huomiota.

Lautakunnan näkemyksen mukaan taantuvalla alueella, missä työssäkäyvän väestön osuus ja huoltosuhde heikkenee, ei aiempia ylijäämiä tulisi toistuvasti käyttää alijäämien kattamiseen, vaan pikemminkin tulisi varautua tuleviin investointeihin.

3.2 Henkilöstö

Henkilöstökulut vähenivät yhteensä 7,1 % edelliseen vuoteen verrattuna. Henkilöstökulujen vähenemiseen vaikuttivat mm. seuraavat tekijät: henkilöstömäärän väheneminen 50 henkilötyövuodella (2,5 milj. euroa), 30 %:n lomarahojen leikkaus sivu-

kuluineen (1,6 milj. euroa) sekä 3 %:n henkilöstösivukulujen aleneminen (2,4 milj. euroa). Henkilöstömäärän vähenemiseen vaikuttivat koulutusliikelaitoksen irtisanomiset sekä henkilöstösuunnittelu.

Henkilöstön sairauspoissaolot lisääntyivät vuodesta 2016 vuoteen 2017 yhteensä 3 prosenttia. Sairauspoissaolot lisääntyivät peruskaupungissa sekä liikelaitoksista Kajaanin Mamsellissa ja koulutusliikelaitoksessa. Sairauspoissaolot vähenivät Kajaanin Vesi – liikelaitoksessa ja kaupunginteatterissa.

Lautakunta toteaa, että sairauspoissaolot ovat lisääntyneet. Lautakunta pyytää selvittämään, miksi sairauspoissaolot ovat lisääntyneet ja miten lisääntyviin sairauspoissaoloihin voidaan vaikuttaa.

3.3 Tarkastuslautakunnan valitsemien painopistealueiden arviointi

Tarkastuslautakunnan valitsemat arvioinnin painopistealueet vuonna 2017 ovat konsernihallinto, Kaukametsän opisto, Kainuun museo sekä taidemuseo, kunnallistekniikka ja liikunta – tulosalue (erityisesti katujen kunnossapito), Kajaanin Vesi - liikelaitos sekä tytäryhtiöistä Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari ja Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy.

Konsernihallinto

Uusi valtuusto aloitti toimintansa 1.6.2017 ja hallintosäätö, konserniohje sekä sisäisen valvonnan- ja riskienhallinnan ohje uudistettiin. Asianhallinnassa on otettu käyttöön CaseM-järjestelmä. Henkilöstö- ja taloushallinnon palveluntuottajan muutos toteutettiin, ja riskit tämän suhteen realisoituivat ja aiheutui sekä kustannuksia että työpaineita henkilöstölle. Henkilöstöhallinnon SAP-HCM tietojärjestelmästä jouduttiin luopumaan.

Valtuuston nähdessä sitovissa tavoitteissa yritysten kasvun osalta ei toteumissa ole esitetty erityisiä mitattavia tuloksia. Osaavan työvoiman saatavuuden osalta KAO:n toiminnan tulokset ovat olleet positiivisia. Ammattikorkeakoulu ei päässyt tavoitteeseen Kainuuseen työllistyvien osuudessa (tavoite 60 %, toteuma 56 %, vuonna 2015 69,8 %)

Saavutettavuudessa (lento-, rautatie- ja maantieyhteydet) on saatu pidettyä yllä entinen taso. 4G -verkon kattavuus ei ole vielä täydellinen Vuolijoen alueella ja eteläisessä Kajaanissa.

Henkilöstömäärän vähentämiseksi asetettu tavoite ei ole toteutunut. Selvitystä poikkeamaan ei ole annettu.

Konsernihallinnon toimintakatteen poikkeama on -1,045 milj. euroa; suurimmat poikkeamat kuntayhtymät - tulosalue -415 000, keskushallinto -337 000 ja hallinnon tukipalvelut -794 000 euroa.

Lautakunta kiinnittää huomiota tilinpäätöksessä annettujen poikkeamien selvitysten puuttamiseen konsernihallinnossa. Lisäksi keskeisten strategisten tavoitteiden toteutuminen olisi otettava haltuun.

Kaukametsän opisto

Kaukametsän opistossa toteutui 13 416 opetustuntia vuonna 2017 (tavoite 14 000). Tavoitteeksi asetettu kansalaisopiston ja musiikkiopiston yhteinen opiskelijahallinta-ohjelma ei toteutunut; kansalaisopisto on käyttänyt Hellewi-ohjelmaa jo vuosikymmenten ajan, mutta musiikkiopiston käyttöön se ei ole osoittautunut sopivaksi, ja näin ollen musiikkiopisto on ottanut käyttöön oman Eepos-ohjelman. Kansalaisopiston kursseille voi ilmoittautua myös tietoverkossa, mutta tavoitteeksi asetettu kursien maksaminen verkossa ei ole toteutunut.

Kaukametsän opiston palvelulinjausten 2017–2019 mukaan opetustarjontaa suunnataan kysyntää vastaavaksi muun muassa lopettamalla heikon kysynnän kursseja, vähentämällä opetusta noin 2000 tunnilla (= noin kolme henkilötyövuotta), tarjoamalla hyvinvointia edistävää monipuolista liikuntaa työikäisten ja ikääntyvän väestön tar-

peisiin sekä huolehtimalla ainealueiden monipuolisesta kurssitarjonnasta sosiaalisesti kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisesti

Kielten opetusta ei enää karsita, ja englannin ja suomen kielen opinnot pyritään turvaamaan, koska niissä on ainoana Kainuussa voitu järjestää yleiset kielitutkinnot. Opistolla on velvollisuus järjestää luku- ja kirjoitustaidon opetusta, mihin saadaan 100 % valtionosuutta.

Lukukausimaksutavoite oli 270.000 euroa, mistä toteutui 220.000 euroa. Henkilöstökuluja säästettiin noin 100.000 euroa. Opiskelijamäärät vähenivät 7000:sta 5000 opiskelijaan, ja suosituiksi osoittautuneita kursseja loppui.

Lautakunta toteaa, että ennakoitujen riskit toteutuivat. Vaikka riskejä pystyttiin hallitsemaan eri tavoin, toiminta ei ole ollut kuitenkaan lautakunnan näkemyksen mukaan sivistystoimialan palvelulinjausten mukaista, mikä näkyi suosittujen kurssien loppumisena ja oppilasmäärien vähenemisenä.

Kainuun museo

Tavoitteena on ollut järjestää neljä näyttelyä vuodessa. Vuonna 2017 museossa järjestettiin kolme isoa näyttelyä ja kolme pientä näyttelyä. Kävijämäärä (6607) jäi pienemmäksi kuin aikaisempina vuosina. Syynä tähän oli osaltaan museon ikkunaremontti, minkä johdosta museo oli suljettuna lähes kaksi kuukautta. Museossa käynti on maksutonta ja kävijämäärä oli nytkin vuonna 2017 suurempi kuin vuonna 2014, jolloin käynti oli vielä maksullista. Lähes puolet kävijöistä on koululaisia.

Kainuun museo on maakuntamuseo, jossa työskentelee arkeologi. Arkeologi antaa vuosittain noin 50 lausuntoa, ja museon amanuenssi opastaa myös muita kuntia. Museo muuttuu jatkossa alueelliseksi vastuumuseoksi. Museot myös lainaavat näyttelyitä toisiltaan.

Taidemuseo

Taidemuseon tavoitteena oli järjestää viisi näyttelyä. Näyttelyt järjestettiin suunnitelman mukaisesti, ja kävijämäärä oli 8 900. Suosituin oli Juho Karjalaisen grafiikka-kesänäyttely. Näyttelyiden yhteydessä järjestettiin avajaisia, työpajoja, taiteilijapaamisia, luentoja ja tanssiesityksiä. Näiden avulla saatiin lisää osallistujia vuoteen 2016 verrattuna. Myös taidemuseon kävijöistä puolet on koululaisia, ja taidemuseossa käynti on maksutonta.

Lautakunta toteaa, että museoiden pääsylipputuloilla ei ole ollut ratkaisevaa merkitystä sivistystoimialan kokonaistalouden kannalta. Molempien museoiden toiminnalla on tärkeä rooli kainuulaisen kulttuurin esille tuomisessa, ja maksuttoman sisäänkäynnin avulla on tavoitettu ja tavoitetaan laajempia kävijäjoukkoja.

Kunnallistekniikka ja liikunta – tulosalue

Kiinteät rakenteet ja laitteet – osan investointien talousarviovaraus oli 3.950.000 €, ja toteutuma oli 3.850.000 €. Kunnallistekniikka ja liikunta - tulosalueen käyttötalous toteutui n. 355.000 € talousarviota paremmin. Ulkovalaistuksen kehittäminen jatkui ja elohopeahöyrylamppuja vaihdettiin Led-valoiksi yli 1.500 kpl.

Korjausvelan laskentahanke aloitettiin Kajaanissa joulukuussa 2016. Kyseessä on korjausvelan päivityslaskenta, sillä ensimmäisen kerran korjausvelka laskettiin 2014. Hankkeen tavoitteena on päivittää katujen ja vesihuoltoverkoston korjausvelka huomioiden saneeratut kohteet sekä kehittyneet laskentatavat. Lisäksi laskentaan on otettu mukaan hulevesijohdot sekä asemakaavan ulkopuolinen vesihuoltoverkosto. Tulosten perusteella laaditaan prioriteettilista katujen ja vesijärjestelmien ylläpitoon sekä ennusteet korjausvelan kehityksestä tulevina vuosina.

Katujen ja puistojen hoidon kustannusvertailu on tehty 18 erikokoisen kaupungin kesken. Esimerkiksi katujen ylläpitokustannukset Kajaanissa olivat 68 €/asukas (vertailukuntien keskiarvo 74 €/asukas). Katujen talvikunnossapitoon käytettiin 24

€/asukas, mikä on sama kuin vertailukuntien keskiarvo. Vertailu on tehty vuonna 2016.

Kunnallistekniikka ja liikunta – tulosalueen tavoitteeksi oli asetettu vuonna 2017, että kuntatekniikan v. 2016 tehdyn palvelukyselyn tulokset on käsitelty ja toimenpidepäättökset on tehty ympäristötekniisessä lautakunnassa. Toteumana on ilmoitettu, että tulokset on huomioitu toiminnassa. Yhteistyön Loiste-konsernin ja Sotkamon kunnan kanssa, katuvaloja koskevan aiesopimuksen tekeminen ja tietotekniikan yhteistyöstä sopiminen ilmoitetaan toteutuneiksi.

Lautakunta kiinnittää huomiota katujen kunnossapitoa koskeviin palautteisiin ja toteaa, että kielteisten palautteiden määrä on huomattava ja palautteiden käsittelyajat (keskimäärin 1-2 kuukautta) ovat pitkät. Lautakunta suosittaa, että palautejärjestelmää kehitetään niin, että palautteisiin voidaan reagoida nopeammin. Runsaan palautteen johdosta katujen ja teiden kunnossapitoon tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota.

Kajaanin Vesi – liikelaitos

Kajaanin vesi – liikelaitokselle oli asetettu valtuuston nähden sitoviksi tavoitteiksi 1,2 milj. euron tuottovaatimus ja ylijäämätavoite. Molemmat tavoitteet toteutuivat. Ennakoidut riskit eivät toteutuneet, vaikka liikelaitos toimii ilmoituksensa mukaan minimihenkilöresursseilla. Kaupungille tehtävän tuloutuksen vaikutus yhdistettyyn talous- ja jäteveden hintaan on vaikutukseltaan 0,78 €/m³.

Lautakunta toteaa, että Kajaanin vesi – liikelaitos on toiminut asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Pieni ylitys investointikuluissa johtui vesitornin peruskorjauksessa ilmenneistä yllättävistä kuluista. Liikelaitos pystyi hakemaan säästöjä toisaalta.

Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari

Tavoite	Toteuma
Asuntojen käyttöaste yli 90 %	91,32 %
Vuokrasaattavat alle 2,3 % vuokratuotoista	1,99 %
Sijoitetun pääoman tuotto on lainojen kesikoron suuruinen	lainojen kesikorko 1,56 % sijoitetun pääoman tuotto 1,21 %

Kiinteistöosakeyhtiö Kajaanin Pietari on päässyt toimintakertomusvuonna valtuuston asettamiin tavoitteisiin. Vuokraus astetta on saatu parannettua tehtyjen kiinteistökauppojen myötä ja vuokrausaste oli 91,32 %. Vuokrasaattavat olivat vuoden lopussa 1,99 %, joka on alle valtuuston tavoitteen 2,3 %. Perusparannukset ja -korjaukset on toteutettu suunnitelmien mukaisesti. Vuoden 2017 tilikauden tulos oli positiivinen, kun vastaavasti vertailuvuosi 2016 oli negatiivinen, jolloin lopputulemana on lähes nollatulos.

Lautakunta suosittaa, että vanhojen asuntojen täydellistä peruskorjausta tulee harkita tarkkaan ja tehdä vertailulaskentaa vanhojen asuntojen peruskorjaamisen, uuden asuntokannan rakentamisen ja asuntojen myymisen välillä.

Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy

Tavoite	Toteuma
Selviytyminen omalla rahoituspohjalla	tavoitteena oli nollatulos, mutta tilikauden tappio on 382 002,79 €

Ammattikorkeakoulu on ollut haluttu koulutuspaikka erityisesti pelialalla, mutta myös muilla koulutusaloilla. Kainuun ulkopuolelta tulleiden opiskelijoiden määrä on

lisääntynyt, KAMK edistää Pohjois- ja Itä-Suomen osaamisen, osaajien ja elinkeinoelämän kehittymistä sekä toimijoiden välistä yhteistyötä. Kajaanin ammattikorkeakoulun tulevaisuus korkeakouluverkostossa näyttää vakaalta.

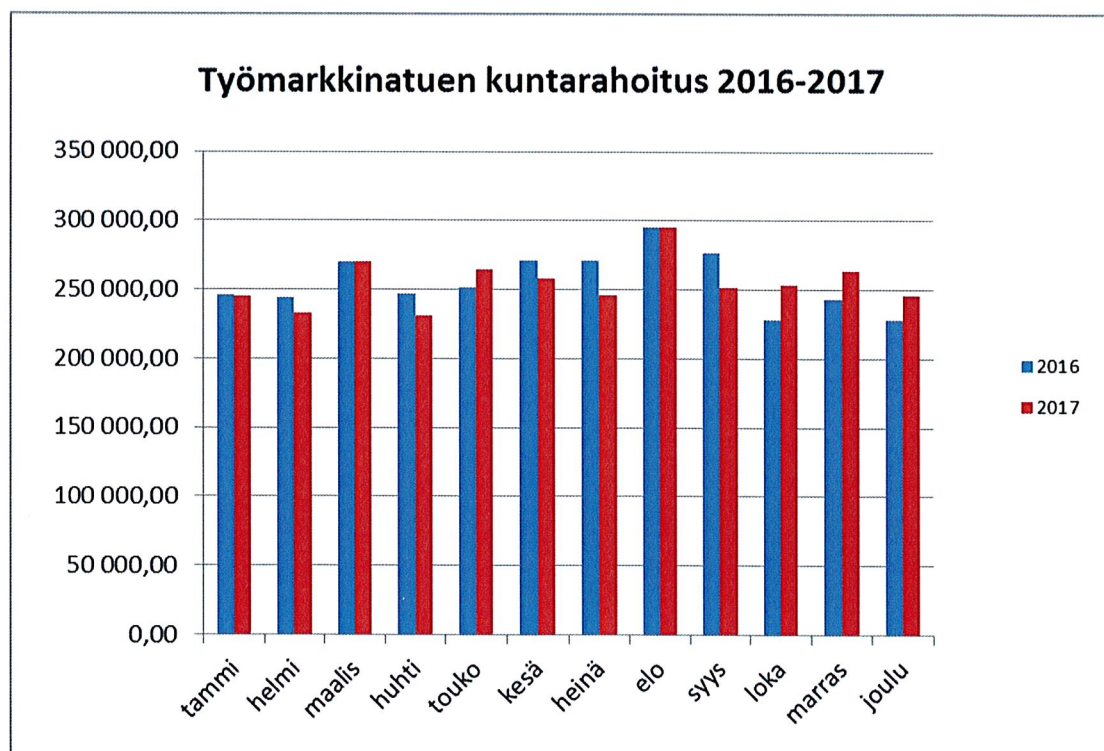
Lautakunnan mielestä Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy on toteuttanut hyvin Kajaanin kaupunkistrategiaa osaavan työvoiman saamiseksi alueelle.

4 MUUT HAVAINNOT

Työllisyydenhoito

Työmarkkinatuen kuntaosuutta vuonna 2017 maksettiin 3 055 750 euroa, mikä on noin 16 000 euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Maksuosuuden piirissä on työttömiä, joilla ei ole työ- ja toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi mahdollisuutta osallistua aktiivitoimiin.

Ely-keskuksen työllisyyskatsauksen (joulukuu 2017) mukaan nuorisotyöttömyys keskittyy Kajaaniin, sillä kajaanilaisten alle 25-vuotiaiden osuus kaikista Kainuun nuorista työttömistä on 67 %. Kaikkien työttömien osuus työvoimasta oli Kajaanissa 12,9 % (koko maa 11,2 %).

Lautakunta toteaa, että työllisyyden hoidon toimenpiteet ovat olleet oikean suuntaisia, mutta edelleen tulee panostaa pitkäaikaistyöttömien aktivointiin ja ratkaisujen löytämiseen heidän osaltaan. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää nuorisotyöttömyyden vähentämiseen.

5 TIIVISTELMÄ PÄÄTELMISTÄ JA SUOSITUKSISTA

- Liikelaitosten ja peruskaupungin rahojen ja pankkisaamisten osalta ovat konsernitilin lisäksi käytössä sisäiset yhdystilit. Tarkastuslautakunta uudistaa aikaisemman lautakunnan suosituksen yhdystileistä luopumisesta.
- Peruskaupungin tulos oli vuonna 2017 tilinpäätössiirtojen jälkeen 3,5 milj. euroa alijäämäinen. Kajaanin kaupungin taloussuunnitelmassa tulisi pystyä näyttämään positiivisia lukuja. Lautakunta uudistaa aikaisempien vuosien suosituksista myös peruskaupungin talouden tasapainottamista koskevan suosituksen.
- Strategian keskeisten osien toteuttamisessa ei ole onnistuttu. Yritysten toimintaedellytyksiin tulee kiinnittää huomiota.
- Lautakunta on huolissaan nuorten työikäisten poismuutosta.
- Lautakunta katsoo, että ammattiin opiskelevien terveyskasvatukseen ja päihitteettömyyteen on syytä panostaa.
- Lautakunta toteaa, että tilinpäätöksessä on esitetty valtuuston hyväksymien sitovien erien toteumia. Poikkeamaselitykseen eri toimialoilla ja eri osioiden välillä tulee jatkossa kiinnittää huomiota.
- Lautakunnan näkemyksen mukaan aiempia ylijäämiä ei tulisi toistuvasti käyttää alijäämien kattamiseen, vaan pikemminkin tulisi varautua tuleviin investointeihin.
- Lautakunta kiinnittää huomiota henkilöstön sairauspoissaolojen lisääntymiseen, ja katsoo, että on syytä selvittää, miksi sairauspoissaolot ovat lisääntyneet ja miten sairauspoissaolojen lisääntymiseen voidaan vaikuttaa.
- Lautakunta kiinnittää huomiota konsernihallinnon tilinpäätöksessä annettujen poikkeamien selvityksen puuttumiseen. Lautakunnan näkemyksen mukaan keskeisten strategisten tavoitteiden toteutuminen tulee ottaa haltuun.
- Lautakunta toteaa, että Kaukametsän opisto on pystynyt hallitsemaan ennakoitua riskit, mutta toiminta ei ole kuitenkaan ollut sivistystoimialan palvelulinjausten mukaista, mikä näkyy suosittujen kurssien loppumisena ja oppilasmäärien vähenemisenä.

- Kainuun museon ja taidemuseon pääsymaksuttomuudella on tavoitettu aikaisempaa laajempia kävijäjoukkoja. Molempien museoiden toiminnalla on tärkeä rooli kainuulaisen kulttuurin esille tuomisessa.
- Lautakunta kiinnittää huomiota katujen kunnossapitoa koskeviin palautejärjestelmän kautta saapuneisiin palautteisiin. Lautakunta suosittaa, että palauttejärjestelmää seurataan ja kehitetään, ja että katujen kunnossapitoon kiinnitetään erityistä huomiota.
- Kajaanin vesi – liikelaitoksen toiminta on ollut asetettujen tavoitteiden mukaista.
- Lautakunta suosittaa, että Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari harkitsee tarkoin vanhojen asuntojen täydellistä peruskorjausta ja tekee vertailulaskentaa vanhojen asuntojen peruskorjaamisen, uuden asuntokannan rakentamisen ja asuntojen myymisen välillä.
- Lautakunnan näkemyksen mukaan Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy on toteuttanut hyvin Kajaanin kaupunkistrategiaa osaavan työvoiman saamiseksi alueelle.
- Lautakunta toteaa, että työllisyyden hoidon toimet ovat olleet oikean suuntaisia. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää pitkäaikaistyöttömien aktivointiin sekä nuorisotyöttömyyden vähentämiseen.

Kiitokset

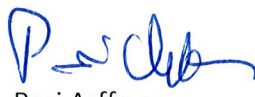
Lautakunta kiittää Kajaanin ammattikorkeakoulu Oy:tä kansallisesti ja kansainvälisesti arvostetusta työstä ja innovatiivisen yritysilmapiirin luomisesta kaupunkiin.

Lisäksi lautakunta huomioi Lehtikankaan monitoimitalon rakentamisessa aikataulussa pysymisen ja kustannusten hyvän hallinnan.

Ari Toppinen

puheenjohtaja

Pasi Arffman

varapuheenjohtaja

Kyösti Klemetti

jäsen

Sari Kyllönen

jäsen

Leena Törö

jäsen

Liite 1 AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA

Vuoden 2016 arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista on kaupunginhallitus antanut selvityksen kaupunginvaltuustolle 25.9.2017 seuraavasti:

1. Tarkastuslautakunta on todennut, ettei tavoiteltua nollatulosta ole saavutettu peruskaupungin osalta. Kaupungin ja liikelaitosten tulos yhteensä v. 2016 oli 2,1 milj. euroa.

Vastaus: Vuotta 2018 koskevan talousarvion 2018 ja taloussuunnitelman 2019–2020 laadintaohje on valmisteltu niin, että taloussuunnitelma on tasapainossa (=tulot kattavat menot). Valmistelun lähtökohtana on ollut, että nollatulos saavutetaan, eli talous on tasapainossa suunnitelmakaudella.

2. a) Tarkastuslautakunta on esittänyt kysymyksen, miten keskushallinto ja korkein viranhaltijajohto aikovat korjata toimintatapansa ja palauttaa tarvittavan huolellisuuden asioiden valmisteluun.

b) Tiedolla johtamisen apuvälineet (keskeinen taloutta ja toimintaa kuvaava tieto hallinnon strategisen suunnittelutyön käytössä) eivät ole toteutuneet. Tarkastuslautakunta on uudistanut suosituksensa hankkeiden huolellisesta valmistelusta.

Vastaus: Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje, joka sisältää myös määräykset hankkeiden (projektien) hallinnointiin liittyvistä asioista, on valmistunut ja hyväksytty kaupunginvaltuustossa. Tavoitteena on, että kaupungin hallintoa (myös hankehallinnointia) toteutetaan sääntöjen ja määräysten sekä hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Päätösten valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota päätösten taloudellisiin vaikutuksiin, ja kustannusarvioiden tulee perustua dokumentoituun aineistoon/asiantuntija-arvioihin ja niiden tulee olla realistisia. Mahdolliset kustannusten nousuun/ylittymiseen liittyvät riskit tulee kirjata päätökseen.

Talousarvion toteutumisen seuranta toteutetaan sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeen mukaisesti, ja talousraportointi tehdään säännöllisesti kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja johtokunnille. Talousarvion muutokset esitetään ja käsitellään talousarviovuoden aikana.

3. Kajaste-hankkeen toimimattomat tietojärjestelmän osat

Vastaus: Kaupunginhallitus päätti luopua Tiera ERP HCM – henkilöstöhallinnon toiminnanohjausjärjestelmästä; siirryttiin käyttämään ainoastaan Populus-palkanlaskentaohjelmistoa.

4. Korjauskelvottomien, jäännösarvoltaan vähäisten, rakennusten purkaminen

Vastaus: Tilakeskuksen tavoitteena on ollut kaupungin omistaman rakennuskannan vähentäminen vuosittain noin yhden prosentin verran. Korjausvelan hallintaa varten on laadittu ja päivitetään investointiohjelma, jossa näkyy tuleva rakennusten peruskorjaustarve. Toimintalinjauksena esitetään, että rakennus, jolla ei ole käyttöarvoa ja jota ei saada myydyksi, puretaan. Tontti hyödynnetään asemakaavan muutoksella uuteen käyttötarkoitukseen. Mikäli rakennus on asemakaavamääräyksellä suojeltu, muutetaan asemakaavaa niin, että suojelumääräys poistetaan. Tämä ei koske

todellisia arviorakennuksia. Mikäli suojelumääräystä ei voida poistaa, pidetään rakennus kunnossa kaupungin varoin suojelusyistä.

5. Konsernitili ja sisäiset yhdistilit (sis. myös vuotta 2015 koskevaan arviointikertomukseen)

Vastaus: Kajaanin kaupungin talous- ja palkkahallinnon palveluntuottajana on aloittanut Taitoa Oy 1.1.2017. Muutoksen toimeenpanon keskeneräisyyden vuoksi sisäisistä yhdistileistä ei ollut vielä luovuttu. Yhdistileistä luovutaan vasta tilanteen vakiinnuttua. Osto- ja myyntilaskujen käsittelyn ja laskutuksen sujuvuuden kuntoon saattaminen ovat olleet ensisijaisia tehtäviä.

6. Sivistystoimialan toimintakatteen ylittyminen ja tiedolla johtamisen apuvälineet

Vastaus: Tiedolla johtamisen kehitystyö ei ole edennyt tietojärjestelmien uudistuksen ja henkilövaihdosten johdosta. Toimintakatteen ylittyminen johtui perusopetusta koskevien hankkeiden sisältöjen painotuksen muutoksesta ja siitä, että arvioitu hankerahoitus ei toteutunut (noin 600 000 euroa). Lisäksi kotikuntakorvausten määrä toteutui noin 300 000 euroa arvioitua heikommin. Koko kaupunkia koskevan lomapalkkavarauksen kirjaaminen toimialoille näiden koon mukaisessa suhteessa heikensi toimintakatetta lisäksi noin 300 000 eurolla. Varhaiskasvatuksen- ja kulttuurin tulosalueiden talousarviot toteutuivat paremmin.